

**11 EYLÜL TERÖR SALDIRILARI SONRASI DÖNEMDE
BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN ULUSLARARASI TERÖRİZM
KONUSUNDAKİ TUTUMU**

**(THE UNITED NATIONS' STANCE ON INTERNATIONAL
TERRORISM IN THE PERIOD AFTER SEPTEMBER 11
TERRORIST ATTACKS)**

Yrd. Doç. Ezeli AZARKAN*

ÖZET

Bu makale, 11 Eylül 2001 tarihinde ABD’de yapılan terörist saldırılara ilişkin BM’nin tutumuna yönelik bir inceleme ve analiz girişimidir. Bu bağlamda, BM Genel Kurulu 6. Komitesinin uluslararası terörizm konusunda kapsamlı bir sözleşme sağlamak için verdiği çabayı ve karşılaştığı güçlüklerde incelenecektir.

BM Genel Kurul’un görüşüne göre, insan grupları veya belirli birtakım kişiler arasında terör durumu oluşturmaya yönelik suç unsuru içeren siyasi amaçlı eylemler, her ne kadar siyasi, felsefi, ideolojik, ırksal, etnik, dini ve diğer nedenlere dayanılarak yapılsa da her durum ve koşulda hukuk dışı bir eylemdir. Bu kapsamda, Genel Kurul terörizmin tanımına ilişkin çalışmalarında, terörizm tanımını mümkün olduğunca dar tutarak uyuşmazlıkların giderilmesine çalışmaktadır. Ama şu bir gerçek ki, sadece terörizmle savaşmak için değil, uluslararası düzeyde hukukun üstünlüğünü sağlamak için de kapsamlı bir hukuksal düzenlemeye tüm dünyanın ihtiyacı var.

Anahtar Kelimeler: Birleşmiş Milletler, Terörizm, uluslararası hukuk, İslam Konferansı Örgütü

ABSTRACT

This article, 11 September 2001 terrorist attacks on the U.S. attitude towards the UN is a review and analysis initiatives. In this context, the UN General Assembly 6th Committee on international terrorism, the effort to provide a comprehensive contract and the difficulties encountered will be reviewed.

According to the UN General Assembly's opinions, group of people or specific among some people to create terror for political purposes including criminal action, although political, philosophical, ideological, racial, ethnic, religious and other reasons, based on the conditions it is done is an action outside the law. In this framework, the General Assembly work on the definition of terrorism, terrorism is defined as holding tight to try to resolve conflicts. But this is a fact that, not only to combat terrorism, but also to ensure the rule of law in international level to organize a comprehensive legal needs of all the world.

Key Words: United Nation, , Terrorism, International Law, Islamic Conference Organization

Giriş

2001 yılına, Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'ne yapılan terörist saldırılar ve bu terörist saldırıların olası kaynağını yok etmeye yönelik Afganistan'daki savaş damgasını vurdu. 11 Eylül günü New York ve Washington'a yapılan saldırılar Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulun 56. dönem oturumunda büyük bir tepki yarattı. Dünya üzerindeki en güçlü devletin güvenlik duvarı aşılmıştı. Bu saldırılardan hemen sonra BM Güvenlik Konseyi uluslararası terörizm konusunu ele almak üzere acilen toplandı¹.

Saldırıları kınamak için burada alınan kararlar BM Genel Kurulu tarafından da benimsendi. Fakat Genel Kurulun uluslararası terörizm konusuna yaklaşımı daha sistematik ve uzun vadeliydi. Bu nedenle, uluslararası terörizm konusunda kapsamlı bir uzlaşma sağlamak amacıyla, girişimler Genel Kurul çerçevesinde gerçekleşti. Geniş kapsamlı bu toplantıların amacı uluslararası hukuk tarafından henüz düzenlenmemiş olan birçok konuyu ele almaktı. Fakat Genel Kurul Eylül – Aralık 2001 tarihleri arasındaki 56. dönem oturumunda kapsamlı bir uzlaşma sağlayamadı. Devletlerarasındaki uyuşmazlık terörizmin tanımına ve silahlı çatışmalar süresince silahlı güç kullanımı istisnalarına ilişkindi. Bu makale, BM'nin ABD'deki 11

---

* Yrd.Doç.Dr., Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi

¹ Hilde Haaland Kramer, Steve A Yetiv, "The UN Security Council's Response to Terrorism: Before and After September 11, 2001", Political Science Quarterly,.Vol. 122, No. 3, 2007,s.409-410.

Eylül 2001 tarihli terörist saldırılarına ilişkin tavrına yönelik bir inceleme ve analiz girişimidir. Ayrıca, BM Genel Kurulu 6. Komitesinin uluslararası terörizm konusunda kapsamlı bir sözleşme sağlamak için verdiği çabayı ve karşılaştığı güçlükleri incelemektedir.

1. 11 Eylül Saldırısı Öncesi BM'nin Terörizme Karşı Tutumu

BM Antlaşması'nın, uluslararası terörizm açısından değerlendirilmesi gereken bazı hükümleri bulunmaktadır. Antlaşmanın 1(1). maddesine göre BM'in amaçları; "Uluslararası barış ve güvenliği korumak ve bu amaçla: barışın uğrayacağı tehditleri önlemek ve bunları boşa çıkarmak, saldırı ya da barışın başka yollarla bozulması eylemlerini bastırmak üzere etkin ortak önlemler almak; ve barışın bozulmasına yol açabilecek nitelikteki uluslararası uyuşmazlık veya durumların düzeltilmesini ya da çözümlenmesini barışçı yollarla, adalet ve uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak gerçekleştirmek" olarak belirtilmektedir. BM Antlaşması'nın 2(4). maddesi gereğince: "Tüm üye ülkelerin, uluslararası ilişkilerde, birbirlerinin toprak bütünlüğüne ve siyasi bağımsızlığına saygı gösterecekleri " öngörülmüştür.

BM çerçevesinde terör eyleminin tanımı "savaş suçlarının barış zamanına karşılık gelen hali" biçiminde yapılmış² ve 1999 yılındaki BM Genel Kurul kararına göre terör, "özel kişilere, grup ya da halkın tamamına siyasi, felsefi, ideolojik, ırkçı, etnik, dini

---

² Michael P Scharf, "Defining Terrorism As The Peacetime Equivalent Of War Crimes: Problems And Prospects", Case Western Reserve Journal of International Law, Vol. 36, No.2; 2004,s.59-60.

ya da başka sebeplerle her türlü yasa dışı baskı vasıtasıyla dehşet ortamı yaratmayı tahrik eden tüm cezai eylemler” şeklinde açıklanmıştır³.

Ayrıca BM, uluslararası terörizmin ancak küresel işbirliği ile çözümlenebilecek bir sorun olduğunu vurgulamış ve Genel Kurul vasıtasıyla her türlü uluslararası terör eylemini lanetleme yoluna gitmiştir⁴. Hukuki olarak ise; BM ve bağlı kuruluşların geliştirdikleri geniş kapsamlı uluslararası antlaşmalar dizisi, terörizmle mücadele için gerekli yasal zemini oluşturmaktadır. Bu antlaşmalar; uçakta işlenen suçlar ilişkin Tokyo Sözleşmesi (1963), uçak kaçırma Eylemlerine ilişkin 1970 Lahey Sözleşmesi, sivil havacılıkta güvenliği tehdit eden eylemler ilişkin 1971 Montreal Sözleşmesi, 1973 diplomatlara karşı işlenen suçların önlenmesi ve cezalandırılması sözleşmesi, 1979 rehin alma olaylarına karşı uluslararası sözleşme, 1979 nükleer maddelerin fiziksel korunması sözleşmesini,1988 deniz yollarında güvenliği tehdit eden eylemler, 1988 uluslararası havaalanlarına saldırılara ilişkin sözleşme,1991 plastik patlayıcıların tanımlanabilir biçimde işaretlenmesine ilişkin

---

³ Beril Dedeoğlu, “Terörizm Üzerine Karşılaştırmalar: Bermuda Şeytan Üçgeni”, Dünden

Bugüne Avrupa Birliği, Beril Dedeoğlu (ed.), Boyut Kitapları, İstanbul, 2003, s. 442.

⁴ Ben Saul,”Definition of ‘‘Terrorism’’ in the UN Security Council: 1985–2004”, Chinese Journal of International Law , Vol. 4, No. 1,2005,s.155.

sözleşme ve 1997 terörist bombalama eylemlerine ilişkin sözleşme gibi konuları kapsamaktadır⁵.

BM'nin terörizmle mücadele girişimlerinden biri de, 9 Aralık 1999 tarihinde kabul edilen “Terörizmin Finansmanının Önlenmesine İlişkin Uluslararası Sözleşme”dir. Bu Sözleşme; Taraf Devletler arasında terörizmin finansmanının engellenmesinin, terörizme mali destek sağlamanın suç haline getirilmesinin ve bu suçun ağır cezalara tabi tutulması için gerekli önlemlerin alınması ve taraflar arasında işbirliğinin sağlanmasını amaçlamaktadır. Sözleşme, terörizme mali destek sağlama suçu için getirdiği tanımda, bu desteğin doğrudan olduğu kadar dolaylı olarak da yapılabileceğini vurgulamaktadır. Ayrıca sözleşme taraf devletlere, kendi topraklarında olduğu kadar toprakları dışında da terörizmin finansmanı suçunun işlenmesine yönelik olarak yapılan hazırlıkları önlemek için işbirliği yapma sorumluluğu yüklemektedir⁶.

BM, hukuk işleri ile ilgilenen Altıncı Komite ve Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 1996'da kabul ettiği 52/210 sayılı Karar'ı ile kurulan Ad Hoc Komite aracılığı ile Uluslararası Terörizm Kapsayıcı Sözleşmesi hazırlık çalışmalarını sürdürmektedir. Bu alandaki çabalar 1994 yılında alınan 49/60 sayılı Genel Kurul Kararı'na ekli deklarasyon ile başlamıştır. Bu deklarasyon ile BM üye devletlerine konunun tüm yönlerini içeren kapsamlı bir hukuki

---

⁵ Scharf, a.g.m.,s.364-365.

⁶ BM Terörizmin Finansmanının Önlenmesine İlişkin Uluslararası Sözleşme <http://www.belgenet.com/arsiv/sozlesme/4738.html> (19.04.2009) .

çerçeve oluşturmak amacı ile terörizmin önlenmesi ve ortaya çıkmasının engellenmesine yönelik uluslararası hukuk hükümlerinin kapsamının acilen gözden geçirilmesi çağrısı yapılmıştı. Bütün bu girişimler sonucu yukarıda sözü edilen 1997 Terörist Bombalamaların Önlenmesine Dair Sözleşme ile 1999 Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Sözleşme kabul edilmiştir. Ancak

öncekilere ek olarak kabul edilen bu spesifik terörist eylemleri ele alan antlaşmaların dışında genel ve kapsayıcı bir anlaşma henüz yapılamamıştır⁷.

BM Genel Kurulu ve Güvenlik Konseyi, çeşitli zamanlarda terörle mücadele konusunu ele almışlar ve tavsiye niteliğinde kararlar almışlardır. BM Güvenlik Konseyi ilk defa Taliban ve Usama Bin Ladin'in Afganistan'daki faaliyeti bağlamında durumu değerlendirmiş ve üye devletleri bağlayıcı nitelikte önlemler almıştır. Ardından, daha somut ve bağlayıcı önlemler, 28 Eylül 2001 tarih ve 1373 sayılı kararla uluslararası topluma açıklanmıştır. Bu süreçte kurulmuş olan BM Güvenlik Konseyi Terörle Mücadele Komitesi'nin, BM Güvenlik Konseyi'ne bağlı olarak, öncelikle şu hususları yerine getirmesi öngörülmüştür: taslak antlaşmaların hazırlanması dahil, terörle mücadele konusundaki en iyi uygulamaları saptamak ve özendirmek; değişik kaynaklarda bulunabilecek yardım olanaklarından yararlanma olasılıklarını

---

⁷ Saul,a.g.m.,s.164

araştırmak ve benzer programları arasında işbirliği yaratmak suretiyle; devletler, uluslararası, bölgesel ve kuruluşlarla işbirliği olanaklarını araştırmak ve geliřtirmek⁸.

2. 11 Eylöl Saldırısı Sonrası BM Terörizme Karşı Tutumu

2.1. BM Güvenlik Konseyinin Terörizme Karşı Tutumu

ABD’de meydana gelen terörist saldırılardan hemen sonraki gün Güvenlik Konseyi bu saldırıları kınayan ve bunun uluslararası barış ve güvenliğe yönelik tehdit olduğunu belirten 1368 sayılı kısa bir karar aldı⁹. Böylece BM Şartının VII. Bölümünde belirtilen şartların hayata geçirilmesi imkânı doğdu. Ayrıca, 11 Eylöl saldırılarının gerçekleşmesinden iki ay kadar önce Konsey tarafından alınan kararda¹⁰ Afganistan’daki durumun uluslararası barış ve güvenlik için bir tehdit oluşturduğunu belirtiyordu. 12 Eylöl günü alınan karar da BM’nin VII. Bölümü kapsamında soruna çözümler getirme arayışıydı. Uluslararası barış ve güvenlik için tehdit oluşturan terörist saldırıların finanssal kaynağının önlenmesine yönelik daha kapsamlı bir karar Güvenlik konseyi tarafından 28 Eylöl 2001 tarihinde kabul edilen 1373

---

⁸ E.J. Flynn, “The Security Council’s Counter-Terrorism Committee and Human Rights”, Human Rights Law Review, Vol. 7, No. 2, 2007, s. 376.

⁹ BM Güvenlik Konseyi’nin 12 Eylöl 2001 tarih ve 1368 sayılı kararı
<http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/533/82/PDF/N0153382.pdf?OpenElement> (25.05.2008)

¹⁰ BM Güvenlik Konseyi’nin 30 Temmuz 2001 tarih ve 1363 sayılı kararı
<http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/473/97/PDF/N0147397.pdf?OpenElement> (25.05.2008)

sayılı kararı¹¹. Bu kararlar devletlerin bireysel ve müşterek doğal kendini savunma hakları yeniden vurgulandı.

Bu kararda, terörist saldırılardan kaynaklanan uluslararası barış ve güvenliğe yönelik tehditlere karşı silahlı mücadelenin kaçınılmaz olduğunu vurguluyordu. Karar Afganistan'la sınırlı kalmaksızın BM Şartının VII. Bölümü kapsamında Konseyin aldığı bu geniş kapsamlı karar terörist saldırıların dünya genelinde önlenmesini öngörüyordu. Belki de karar ABD'nin olası teröristler ve bağlantılarına karşı askeri operasyonlarına açık bir zemin hazırlıyordu. Kararın önemli paragraflarında teröristlerce yapılan saldırıların, teröristlerin finanssal kaynaklarının ve para toplama faaliyetlerinin önlenmesi ve gözlem altına alınmasının bütün devletler için bir gereklilik olduğunun altı çiziliyordu.

28 Eylül 2001 tarihli 1373 sayılı karar, belirli bir terörist grup veya bir ülkeye odaklanmaktansa dünya genelindeki terörist faaliyetleri önlemeye yönelik uluslararası önlemlerin arayışını yansıtıyordu. Buradaki amaç, mevcut sorunu çözmekten ziyade terörist faaliyetlerin gelecekte gerçekleşmemesi için bütün devletlerin terörist faaliyetlere karşı durmasını sağlamak ve terörizmi kontrol altına almak için Güvenlik Konseyinin küresel önlemler almasını sağlamaktı.

2.2. BM Genel Kurulunun Terörizme Karşı Girişimleri

---

¹¹ Güvenlik konseyi 28 Eylül 2001 tarihinde 1373 sayılı karar <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/557/43/PDF/N0155743.pdf?OpenElement> (25.05.2008)

Her ne kadar BM Genel Kurulu 12 Eylül 2001 tarihinde Amerika'da meydana gelen 11 Eylül 2001 tarihli saldırılarını kınayan bir karar¹² aldıysa da, uluslararası terörizm sorununa daha sistematik ve uzun vadeli bir çözüm arayışındaydı. Bu bağlamda, Genel Kurul 9 Aralık 1994 tarihinde devletlerin uluslararası terörizme karşı kuvvete başvurma yetkisine yönelik kapsamlı bir hukuki çerçeve oluşturmak amacıyla 49/60 sayılı Uluslararası Terörizmi Yok Etmeye Yönelik Önlemler Deklarasyonunu kabul etti¹³.

1996 yılında Genel Kurul Ad Hoc Çalışma Grubunu oluşturdu¹⁴ ve bu grup, *inter alia*, uluslararası terörizmin önlenmesi misyonunu yükledi. Eylül 2001'de başlayan 56. Genel Kurul oturumundaki rapor da bu komiteye aitti. Ancak terörizmin tanımı, özellikle yabancı işgaline karşı gerçekleştirilen eylemlerin tanımdan muaf tutulmak istenmesi nedeniyle, bu konu Ad Hoc Çalışma Grubu tarafından fikir birliği oluşturulamayan konular arasındaydı. Ayrıca diğer bölgesel anti-terörizm toplantıları ile ilişkiler kurulabilmesi de gündemdeydi. Bunlar, uluslararası terörizm konusunda geniş kapsamlı bir uzlaşma

---

¹² Resolution 56/1 of 12 September 2001 (A/RES/56/1).

<http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/533/58/PDF/N0153358.pdf?OpenElement> (04..08.2008)

¹³ Deklarasyon için bkz.

<http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N95/768/19/PDF/N9576819.pdf?OpenElement> (23.09.2008)

¹⁴ Resolution 51/210 of 17 December 1996

<http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N97/761/65/PDF/N9776165.pdf?OpenElement> (23.09.2008).

sağlamadan önce Genel Kurulun 56. oturumunda tartışılması gereken konulardı.

2.3. 6.Komite Çalışması

BM Genel Kurulu, 2001 Eylül saldırıları konusundaki 56. dönem toplantısında, uluslar arası terörizmin önlenmesi konusunda kapsamlı bir sözleşme hazırlama görevini 6. komiteye verdi. 6. komite bu görevi yerine getirmek üzere bir çalışma grubu oluşturarak başkanlığına da Sri Lanka'dan Rohan Perera'yı atadı. 6. Komite, bu çalışma grubunu, 8 Ekim 2001 tarihindeki toplantısını bütün BM üyelerine açmayı kararlaştırdı. Çalışma grubunun yaptığı toplantılarda, uluslararası terörizm konusunda geniş kapsamlı taslak sözleşme hükümleri üzerinde ayrıntılı tartışmalar gerçekleştirildi¹⁵. Bu tartışmalar, özellikle Hindistan'ın sunduğu taslak metin üzerinde yoğunlaştı¹⁶. BM üyeleri arasındaki görüş farklılıklarının ortadan kaldırılması amacıyla çalışma grubu tarafından gayri resmi birçok toplantı gerçekleştirildi. Taslak sözleşme metninin tamamlanması konusunda ise önemli bir aşama kaydedildi. Bu sayede, devletler taslağın 3–17 ve 20–27 maddeleri¹⁷ üzerinde fikir birliğine vardılar. Bu taslak metnin amacı, sözleşme taraflarından her birinin terörizmi

---

¹⁵ Generally, A/C.6/56/SR 27 and 28.

<http://www.un.org/law/cod/sixth/56/sixth56.htm> (23.09.2008)

¹⁶ UN Doc. A/C.6/55/L/2 <http://www.un.org/law/cod/sixth/56/sixth56.htm> (23.09.2008)

¹⁷ UN Doc. A/C.6/56/WG.1/CRP.3. <http://www.un.org/law/cod/sixth/56/sixth56.htm> (23.09.2008).

önleme konusunda açık, kesin, güvenilir ve kapsamlı bir hukuki mekanizma yaratmasını sağlamaktı.

Fakat yine de çalışma grubu içerisinde anlaşmaya varılamayan noktalar vardı. Bunlar, daha öncede belirtildiği gibi terörizmin tanımına ilişkin taslak 2. maddesi ve silahlı güçlerin faaliyetlerini içeren 18. maddeydi. Bunlar, BM binasının bombalandığı yıl uluslararası terörizm konusunda ortak bir taslak metin oluşturulmasının önündeki engellerdi.

2.4. Terörizmin Tanımlanması

Taslak metnin 2. maddesindeki terörizmin tanımı, Hindistan tarafından sunulan uluslararası terörizm konusunda kapsamlı bir metin oluşturulmasına yönelik taslakta belirtilen biçimiyle kabul edildi. Kapsamlı sözleşmenin bu maddesi şu şekildeydi:

“Herhangi bir kimse, bu sözleşme bağlamında, herhangi bir araçla hukuk dışı olarak ve kasten, herhangi bir kişiyi öldürme ya da ağır bir fiziksel tahribat yapmaya, yada Kamunun kullanımına açık bir yer yada hükümet binası, herhangi bir umumi ulaşım merkezi, iletişim veya altyapı sistemi yada çevre dahil olmak üzere kamu ya da özel mülkiyete ciddi zarar verirse, ya da bu ilgili mülkiyetler, yerler, imkanlar veya sistemlere zarar verme büyük ekonomik kayıplarla sonuçlanırsa veya sonuçlanması imkan dahilinde ise, ya da eylemin amacı, doğası ve içeriği itibariyle, bir halka korku salmak veya hükümeti ya da uluslararası bir kuruluşu bir eylemde bulunmaya veya bulunmaktan alıkoymaya zorlamak ise, bu kişi suç işler.

Yine, herhangi bir kimse, bu maddenin 1. paragrafında belirtilen bir suçu işlemek için inandırıcı ve ciddi bir tehditte bulunursa bu suçu işlemiş sayılır. Yine, kişi ilgili maddede belirtilen suçu işlemeye teşebbüs ederse de bu suçu işlemiş sayılır.

Herhangi bir kişi, bu maddenin 1, 2 ve 3. paragraflarında belirtilen bir suçta suç ortağı olarak katılmışsa, ya da diğerlerini bu suçu işlemek için organize eder veya yönlendirmede bulunursa, ortak bir amaçla hareket eden bir grubun mensupları tarafından bir ya da daha fazla suçun işlenmesine kasten yardım etme”.

Yukarıdaki terörizm tanımı 6. komitede fazla bir eleştiriyle karşılanmadı. Bu madde Malezya'nın İslam Konferansı Örgütü (İKÖ) adına aşağıdaki metnin ilgili maddeye eklenmesi teklifi ile tartışmalı hale gelmiştir:

‘Uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak bağımsızlık ve self determinasyon amaçlayan yabancı işgaline, saldırı veya sömürüsüne ve hegemonyasına karşı silahlı mücadele dahil olmak üzere halkların savunmaları terörist suç sayılmayacaktır.’

Aslında İKÖ adına Malezya tarafından 2. maddeye eklenilmesi önerilen bu paragraf, 1 Temmuz 1999 tarihindeki Uluslararası terörizmle mücadeleye yönelik İKÖ sözleşmesinin¹⁸ 2. maddesinde yer almaktadır. İKÖ için kapsamlı taslak sözleşmeye böyle bir

---

¹⁸ Uluslararası Terörizmle Mücadeleye İlişkin İKÖ Sözleşmesi bkz. http://www.oic-oci.org/english/convention/terrorism_convention.htm (23.09.2008).

hususun eklenmesi önem arz ediyordu. Bu teklifin sadece 1999 tarihli İKÖ sözleşmesine değil aynı zamanda 1979 tarihli Esaretin Kaldırılmasına Yönelik Uluslararası Sözleşmeye de dayandığını vurgulamışlardır. Bu teklifin sunulması, terörist bir saldırının self determinasyon hakkına dayansın ya da dayanmasın yine de terörist bir saldırı olarak kalacağını belirten diğer devletler bunu formüle etme konusunda isteksiz kalınca tartışmaların doğasını da etkiledi.

İKÖ'nün bu teklifine karşı çıkan devletler, uluslararası terörizme yönelik bu kapsamlı sözleşme taslağında, zaten başka bir uluslararası hukuk kaynağı tarafından fazlasıyla korunan self determinasyon hakkının yeniden vurgulanmasına gerek olmadığını belirttiler. Dolayısıyla, birçok girişimde bulunulmasına rağmen çözüme kavuşturulamayan bu konu 6. Komite için sürüncemeli bir husus halini aldı. Sonuç olarak, Genel Kurul'un 56. dönem oturumu sürecinde uluslararası terörizme yönelik kapsamlı bir sözleşme oluşturulması mümkün olmadı.

2.5. Devlet Eylemlerine Terörizm Teriminin Uygulanamazlığı

Devletlerin eylemlerine terörizm teriminin uygulanamazlığına ilişkin aşağıda belirtilen 18. maddenin 2. paragrafı da kapsamlı sözleşme taslağındaki diğer bir tartışmalı konuydu:

‘Silahlı bir çatışma söz konusu olduğu zaman, silahlı kuvvetlerce gerçekleştirilen eylemler, uluslararası hukuk bağlamında düzenlenmekte ve ele alınmakta olduğu için, bu sözleşme metni içerisinde yer almayacaktır.’

Birçok devlet bu normdan memnun olmadı ve terörizm terimine daha dar bir istisna getirilmesi arayışına girdi. Buna göre, terörizm terimi devlet destekli terörist saldırıları ve özellikle askeri ve milis girişimler dâhil olmak üzere devlet terörizmini de kapsamalıydı¹⁹. Fakat bu devletlerin unuttuğu gerçek, kapsamlı sözleşme taslağında yer alan yukarıdaki madde 1997 yılında imzalanan Terörist Bombalama Eylemlerinin Önlenmesine Yönelik Uluslararası Sözleşmenin 9. maddesiyle özdeşti. Devletler uluslararası bir sözleşme ile bunu daha önceden kabul etmişken bunun kapsamlı sözleşme taslağında yer alması çok büyük bir sorun olmamalıydı. Ancak yine de, devletler bu maddenin yer alıp almaması konusunda anlaşamadılar ve orta yolu bulmaya yönelik hiçbir ciddi girişim de yapılmadı.

2.6. İki Uyuşmazlık Konusunun Çözülmesi

Önceki paragraflarda belirtildiği üzere, devletlerin kendi tutumlarından taviz vermeyerek çözüme kavuşturamadıkları kapsamlı sözleşmeye ilişkin 2 madde vardı. Bu maddeler, (1) terörizm tanımının insanların self determinasyon hakkı için savaşmasını kapsayıp kapsamaması (2) silahlı çatışma sürecinde silahlı kuvvetlerin eylemleri terörizm kapsamında ele alınıp alınmamasına ilişkin maddelerdi. Devletlerin bir kısmı ilkin terörizm tanımından çıkarıp ikincisini ise tanıma dâhil etmek, bir diğer kısmı ise ilkin tanıma katıp ikincisini çıkarmayı istiyordu. İlk uyuşmazlık konusunun tanımdan

---

¹⁹ Saul,a.g.m.,s.159-160.

çıkartılmasını isteyen devletler kapsamlı sözleşmede bir denge sağlamak için silahlı kuvvetlerin faaliyetlerinin bu madde dışında tutulmasının önceliğini vurguladılar²⁰.

Eğer her iki konuda taslak metinde yer almasaydı, kapsamlı sözleşme taslağının Genel Kurulun 56. oturumunda tamamlanması imkân dâhilinde olabilirdi. Bu uyuşmazlık konuları, insanların self determinasyon hakkı için savaşması ve silahlı çatışma sürecinde silahlı kuvvetlerin eylemleri zaten devletler hukukunun başka kaynakları tarafından düzenlendikleri için, terörizmi kınamaya yönelik olarak tasarlanmış bir sözleşme metninde bu tartışmalı konuların yer almasına gerek yoktu.

İKÖ tarafından yapılan teklifte yer alan silahlı çatışmanın meşruiyeti ile bağlantılı olarak, self determinasyon hakkı uluslararası hukuk tarafından düzenlenen bir konuydu ve BM Genel Kurulu tarafından da çeşitli kararlarla dile getirilmişti. Self determinasyon hakkı uluslararası hukukla sınırlandırılmış olup kesin bir hakkı ifade etmemekteydi. Self determinasyon hakkı gerekli görülen her durumda değil, sadece uluslararası insani hukuka uygun düştüğü sürece kullanılabilir. Uluslararası hukuk hiyerarşisinde, silahlı kuvvetler hukuku self determinasyon hakkının kullanılmasından daha önce düzenlenmiş bir konudur. Uluslar arası insani hukuk 1949 tarihli

---

²⁰ Generally, A/C.6/56/SR 27 and 28 .
<http://www.un.org/law/cod/sixth/56/sixth56.htm> (23.09.2008)

Cenevre Sözleşmesinden doğdu ve hiçbir meşru silahlı çatışma bu hukuk bütünlüğü içerisinde istisna yaratamaz.

Aynı durum silahlı çatışma sürecinde silahlı kuvvetlerin eylemleri için de geçerlidir. Madde 18/2’de belirtilen koşul uluslararası terörizme yönelik kapsamlı sözleşme metninde yer alsın ya da almasın, silahlı kuvvetler hukukunun vazgeçilmez unsurlarını değiştiremez. Devletin silahlı kuvvetleri, terörist saldırılara karşı koyarken bile, sivillere veya sivil hedeflere zarar veremez ve güç kullanımı ve başka devletlerin içişlerine karışmayı yasaklayan uluslararası hukuk kurallarını çiğneyemez. ABD’de meydana gelen 11 Eylül saldırıları sonrasında, terörizm konusunda yeni bir hukuk oluşturmak adına, devletler uluslararası hukukun temel prensiplerinden ödün veremez.

Bu açmazı çözecek kabul edilebilir bir çözüm için muhalif devletlerin alternatif çözüm arayışına varmaları ile Genel Kurulun 56. dönem oturumunda kapsamlı sözleşme taslağının kabul edilmesi imkân dâhilindeydi. Aslında, 2. madde İKÖ tarafından önerilen paragraf kabul edilmeden taslakta yer almalıydı. Fakat yinede, 18. maddeye şu şekilde bir paragraf eklenebilirdi:

‘ Yabancı bir işgale, baskı veya kolonileştirme faaliyetine karşı özgürlük, bağımsızlık ve siyasi hür irade için uluslararası hukuka uygun olarak verilen yasal silahlı çatışmalar bu sözleşme kapsamında değildir’

18. maddeye eklenmesi düşünölen paragraf, İKÖ tarafından 2. maddeye eklenmesi teklif edilen paragraftan daha dar kapsamlı olmalıdır. Bunun nedeni, İKÖ adına Malezya tarafından teklif edilen paragrafta ‘hegemonya’ gibi birçok belirsiz tanım yer almaktadır. Çünkü hegemonya maddi hukuksal bir terim olmaktan ziyade değişken bir politik terimdir. Bu nedenle, böyle bir terimin sözleşmeye eklenmesi, anlam karmaşasının oluşmasının tetikleyecektir. Yine aynı şekilde, İKÖ’nün teklifi, devlete karşı yapılan saldırılar ile henüz bağımsızlık kazanamayan toplumlara karşı yapılan haksız hareketler arasındaki farkı da vurgulamamaktadır. Oysa, ‘saldırı’ uluslararası alanda bir devletin diğereine karşı yaptığı bir hareketi ifade etmektedir. Her ne kadar Malezya tarafından İKÖ adına yapılan bu teklif insanların haklarını korumaya yönelik gibi görünse de, bu metinde kullanılan ‘saldırı’ sözcüğü tam anlamını ifade etmemektedir. Saldırıya uğrayan devlet ise, self determinasyon hakkını değil, kendi kendini koruma hakkını kullanmaktadır. Bu metinde ise bu haktan bahsedilmesi anlamsız kalacaktır.

Dahası, self determinasyon hakkı geleneksel devletler hukuku ve modern insancıl hukuk gibi değişik dallarda formüle edildiği için, hiçbir karışıklığa neden olmamak kaydıyla, daha önce tarif edilen self determinasyon hakkının temel unsurlarına bağlı kalınarak farklı bir formölasyon daha iyi olabilirdi. İnsanların yabancı işgali, baskı veya kolonileştirme faaliyetlerine karşı verdiği mücadele ile ayrılıkçı hareketlerin yaptığı eylemler arasındaki farka ayrıca önem arz edilmelidir. İnkâr edilemez bir gerçek varsa, o da self determinasyon

hakkının uluslararası bir ilke olduğudur ve bu ilkeye getirilen istisnalar insanların bu hakkı hukukun gerekliliklerine uygun olarak yabancı işgali, baskını veya kolonileştirme faaliyetine karşı yürüttüğü durumlar göz önünde bulundurarak yapılmalıdır.

Fakat bu hakkın kötüye kullanımını önlemek için yeterli bir koruma sağlanmalıydı. Bu nedenle, İKÖ tarafından teklif edilen paragraf self determinasyon hakkının kötüye kullanımını zorlaştıracakı düşüncesiyle yapılmıştır. Self determinasyon hakkından anlaşılan, gerekli olduğu düşünülen her durumda bu hakkın kullanılması değildir. Self determinasyon hakkını kullanan insanlar baskı ve işgal altında olsalar bile, daha öncelikli olan silahlı kuvvetler hukukuna uygun davranılmalıdır.

Sonuç olarak, İKÖ' nün 18. maddeye uluslararası hukukun diğer ilkeleri ile harmanlanılan birtakım düzeltmelerle eklenmesini teklif ettiği kısım, taslak metinden pekâlâ çıkartılabilir. Bu madde şu şekilde olabilir:

‘Kendini savunma şeklindeki silahlı bir çatışma sürecinde silahlı güçlerin eylemleri, Birleşmiş Milletler ana sözleşmesinin VII. Bölümünü gözeterek, uluslar arası hukukun diğer prensiplerine ve uluslar arası insancıl hukuka uygun düştüğü sürece, bu sözleşme kapsamında değildir.’

Devletler diğer bir devlete karşı kendilerini korumak amacıyla veya BM VII. Bölümünü gözeterek güç kullanımına başvurabilirler. Bu iki koşul, önerildiği gibi, bu paragrafta vurgulanabilirdi. Her ne

kadar bu iki koşula göre devletin silahlı gçleri tarafından yapılan eylemler uluslararası hukukun temel ilkelerine ve uluslararası insancıl hukuka uygun ve orantılılık ilkesi gözetilerek yapılmalıdır. Yukarıdaki formülasyonda önerildiği gibi, bu durum açıkça belirtilmelidir. Kapsamlı sözleşme hükümlerine istisnalar getirilirken, bu istisnaların mümkün olduğunca dar kapsamlı ve açık olmasına dikkat edilmelidir. Uluslararası hukukun sujeleri, silahlı çatışma sürecinde silahlı kuvvetlerin eylemlerinin uluslararası insancıl hukuk tarafından Őekillendiđinin farkında oldukları için, bu metinde bunu sağlamlaştırmaya gereksinim yoktur. Taslak metindeki her iki konunun da temel noktalarını vurgulayan muhtasar ve açık bir Őartın düzenlenmesi faydalı olabilir.

Sonuç

ABD'ye karşı yapılan 11 Eylül 2001 tarihindeki terörist saldırılardan sonra, dünya genelindeki insanlar BM'den gelecekteki olaylar konusunda daha etkin bir rol oynamasını bekletiler. Fakat BM'nin rolü oldukça sınırlı oldu. BM Güvenlik Konseyinden Afganistan ve Irak'a yapılan ABD önderliğindeki askeri operasyonlara izin vermesi veya onaylaması istenmediğinden, Genel Kurul'un uluslararası terörizm konusunda kapsamlı bir sözleşme kabul etmesi beklendi, ancak bu gerçekleşmedi. Bu durum, önemli uluslararası uyuşmazlıklar için bir çözüm yeri olan BM'nin önemini azalttı. Böylece, Uluslararası barış ve güvenliğin korunmasına yönelik önemli bir olayda BM'nin bir dış izleyici rolüne soyunması söz konusu oldu.

Uluslararası terörizm konusunda kapsamlı bir sözleşme hazırlanması amacıyla, 6. Komite ve Ad Hoc Çalışma Grubu uluslararası terörizm konusunda hukuki bir alt yapı oluşturmak adına iyi bir ilerleme kaydetti. Bu grupların çalışmaları, Genel Kurul'un 56.dönem oturumunda gerekli değişiklikler yapılarak kapsamlı sözleşme taslağının kabul edilmesiyle ödüllendirilebilirdi. Her ne kadar, Güvenlik Konseyi ABD'ye yapılan saldırıları izleyen askeri eylemler konusunda oldukça küçük bir rol oynasa da, Genel Kurul sözleşmeyi kabul ederek önemli bir rol elde edebilirdi. Fakat devletler, bir kısmı self determinasyon hakkının kullanılmasının devre dışı bırakıldığı dar bir terörizm tanımını destekleyenler, diğer bir kısmı ise terörizmin mümkün olduğunca geniş tanımlanmasını isteyenler olmak üzere iki farklı kutba ayrıldı.

Tartışmalar boyunca orta bir yol bulunamadı. Her iki tarafta biraz daha ılımlı yaklaşırsa idi, uluslararası terörizme yönelik kapsamlı bir sözleşmenin kabul edilmesine tanıklık edilebilirdi. Gelecek yıllarda terörizme karşı savaşmak için bir araca ihtiyaç var. 12 Aralık 2001 tarihinde Genel Kurul tarafından kabul edilen uluslararası terörizmi önlemeye yönelik toplantının sonuç bildirgesinde 6. Komite'den uluslararası terörizm konusunda kapsamlı bir sözleşme taslağı hazırlamaya devam etmesi istendi²¹. Bu bildirgede, Genel Kurul

---

²¹ General Assembly Resolution 56/58 of 12 December 2001 (UN doc. A/RES/56/88).

<http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/691/34/PDF/N0169134.pdf?OpenElement> (23.09.2008)

‘nerede ve kim tarafından yapılırsa yapılsın, haksız ve suç unsuru içeren bütün terörist davranış, yöntem ve uygulamalar’ ı kınamıştır.

Genel Kurul’un görüşüne göre, toplum genelinde, insan grupları veya belirli birtakım kişiler arasında terör durumu oluşturmaya yönelik suç unsuru içeren siyasi amaçlı eylemler, her ne kadar siyasi, felsefi, ideolojik, ırksal, etnik, dini ve diğer nedenlere dayanılarak yapılsa da her hal ve şartta haksızdır.

Dahası, bu karşıtlığı çözmek adına, Genel Kurul terörizmin tanımını mümkün olduğunca dar tutarak ihtilafların giderilmesi konusunda ileriye yönelik bir adım atmaktadır. Sadece bir görüşme süreci boyunca BM üyesi devletlerin aralarındaki farkları nasıl ortadan kaldıracakları ve ileri tarihlerdeki oturumlarında uluslararası terörizm konusunda kapsamlı bir sözleşme yapıp yapamayacaklarını ise bekleyip göreceğiz. Ama şu bir gerçek ki, sadece terörizmle savaşmak için değil, uluslararası düzeyde hukukun üstünlüğünü sağlamak için de kapsamlı bir yasal düzenlemeye tüm dünyanın ihtiyacı var.

KAYNAKÇA

KRAMER, Hilde Haaland, Yetiv Steve A, “The UN Security Council's Response to Terrorism: Before and After September 11, 2001”, Political Science Quarterly,.Vol. 122, No. 3, 2007.

SCHARF, Michael P, “Defining Terrorism As The Peacetime Equivalent Of War Crimes: Problems And Prospects”, Case Western Reserve Journal of International Law, Vol. 36, No.2; 2004.

DEDEOĞLU, Beril, “Terörizm Üzerine Karşılaştırmalar: Bermuda Şeytan Üçgeni”, Düünden Bugüne Avrupa Birliği, Beril DEDEOĞLU (ed.), Boyut Kitapları, İstanbul, 2003.

SAUL, Ben,”Definition of “Terrorism” in the UN Security Council: 1985–2004”, Chinese Journal of International Law , Vol. 4, No. 1,2005.

FLYNN, E.J., “The Security Council’s Counter-Terrorism Committee and Human Rights”, Human Rights Law Review, Vol. 7, No.2 ,2007.

BELGELER

BM Terörizmin Finansmanının Önlenmesine İlişkin Uluslararası Sözleşme

<http://www.belgenet.com/arsiv/sozlesme/4738.html> (19.04.2009).

BM Güvenlik Konseyi’nin 12 Eylül 2001 tarih ve 1368 sayılı kararı

<http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/533/82/PDF/N0153382.pdf?OpenElement> (25.05.2008)

BM Güvenlik Konseyi’nin 30 Temmuz 2001 tarih ve 1363 sayılı kararı

<http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/473/97/PDF/N0147397.pdf?OpenElement> (25.05.2008)

Güvenlik konseyi 28 Eylül 2001 tarihinde 1373 sayılı karar

<http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/557/43/PDF/N0155743.pdf?OpenElement> (25.05.2008)

Resolution 56/1 of 12 September 2001 (A/RES/56/1).

<http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/533/58/PDF/N0153358.pdf?OpenElement> (04..08.2008)

Deklarasyon için bkz.

<http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N95/768/19/PDF/N9576819.pdf?OpenElement> (23.09.2008)

Resolution 51/210 of 17 December 1996

<http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N97/761/65/PDF/N9776165.pdf?OpenElement> (23.09.2008).

Generally, A/C.6/56/SR 27 and 28.

<http://www.un.org/law/cod/sixth/56/sixth56.htm> (23.09.2008)

UN Doc. A/C.6/55/L/2

<http://www.un.org/law/cod/sixth/56/sixth56.htm> (23.09.2008)

UN Doc. A/C.6/56/WG.1/CRP.3.

<http://www.un.org/law/cod/sixth/56/sixth56.htm> (23.09.2007).

Uluslararası Terörizmle Mücadeleye İlişkin İKÖ Sözleşmesi bkz.

http://www.oic-oci.org/english/convention/terrorism_convention.htm (23.09.2008).

Generally, A/C.6/56/SR 27 and 28 .

<http://www.un.org/law/cod/sixth/56/sixth56.htm> (23.09.2008)

General Assembly Resolution 56/58 of 12 December 2001 (UN doc.

A/RES/56/88).

<http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/691/34/PDF/N0169134.pdf?OpenElement> (23.09.2008)